

Т.І. Борбат, М.І. Чмарава (г. Магілёў)

**ДРАМА К. ГУБАРЭВІЧА "БРЭСЦКАЯ
КРЭПАСЦЬ": АСАБЛІВАСЦІ
РЭПРЭЗЕНТАЦЫІ ВАЕННАЙ РЭЧАІСНАСЦІ**

Асноўныя тэндэнцыі развіцця беларускай драматургіі пасляваеннага перыяду былі абумоўлены неабходнасцю глыбокага мастацкага асэнсавання героіка-трагедыйнага матэрыялу Вялікай Айчыннай вайны. З'яўляюцца п'есы

ну, бо ў тых часы пісаць пра палон не было прынята (у папярэднім выданні ўвогуле першае знаёмства з байцом Кукушкіным адбываецца ў час яго допыту фашыстамі).

Неабходна адзначыць, што ў "Брэсцкай крэпасці" гэтая сцэна допыту падавалася аблегчана: даволі смела, дэрска паводзіў сябе Кукушкін, нібыта яго не палохаюць ні катаванні, ні пагроза смерці. Дарэчы, аўтар пазбаўляе свайго героя неапраўданай бяздумнай смеласці, ён паводзіць сябе "больш стрымана, без залішняй мітусні і камікавання" [3, с. 206].

Аднак, у параўнанні з папярэднім выданнем, герой нібы адыходзіць на другі план, частку сваіх учынкаў перадае іншым персанажам. Дастаткова прыгадаць каларытную сцэну, калі герой па крэпасці праводзіць нямецкага парламенцэра Траўбэ (у "Людзях і каменнях" ролю правадніка выконвае Марасян). Вобраз Марасяна ў выніку такой дарэчы "не шмат чаго набыў, а Кукушкін згубіў і гэты эпізод, і многае іншае". П'еса, на думку Г. Коласа, згубіла "душу" [2, с. 154]. У новым, чацвёртым, варыянце Кукушкін выступае пад грузінскім прозвішчам Кантарыя і, паранены не ў нагу, як раней, а ў гадзіцу, ён саромеецца ісці ў медсанбат.

К. Губарэвіч здолеў па-мастацку пераканаўча паказаць гераічнае змаганне абаронцаў цытадэлі, іх нязломнасць духу, самаахварнасць. Драматург неаднойчы падкрэслівае, што людзі мацнейшыя за камяні: часам камяні крэпасці не вытрымлівалі, ператвараліся ў асколкі ці нават плавіліся, а людзі, нягледзячы ні на што, змагаюцца да апошняга: "Не! У палон мы не пайшлі... Мы асталіся тут. З кожным днём нас рабілася ўсё меней і меней... Мы паміралі ў агні страшэнных атак і контратак... Каменне плавілася, а людзі стаялі. Але выстаяў толькі наш камандзір, маёр Авілаў. Мы ж асталіся тут... Пад каменнымі руінамі..." [1, с. 79].

Напрыканцы твора драматург падае сцэну дыялогу паміж Авілавым і яго жонкай Аксінняй, з якога вынікае ўвесь трагізм становішча абаронцаў цытадэлі. Авілаў спадзяецца, што немцы будуць літасцівымі да жанчын і дзяцей:

Авілаў. Дзяцей трэба ратаваць, Ксана.

Аксіння. Пакуль яны ў падзямеллі.

<...>

Авілаў. Іх трэба вывесці з крэпасці.

Аксіння. Куды?

Авілаў. Да немцаў.

Аксіння. Адных?

Авілаў. Усе жанчыны пойдучь з імі. Ты – таксама.

Аксіння. А вы астанецеся?

Авілаў. Ну, вядома.

Аксіння. Не пайду. Чуеш?

Авілаў. Чую.

Аксіння (скрозь слёзы). Я не пайду...

<...>

Прыбягае 1-я жанчына

1-я жанчына. Там адна... родзіць...

Авілаў. Навошта?!

1-я жанчына. (Не зразумела). Як – навошта?

Авілаў. Прабачце... Сарвалася... Ксана... [1, с. 73-75].

Можна пагадзіцца з Я. Усікавым, які, гаворачы пра асаблівасці п'ес К. Губарэвіча, адзначае: "У п'есах К. Губарэвіча смерць герояў не выклікае пачуцця адчаю ці безвыходнасці, а кліча жывых да помсты, адплаты, барацьбы. Аптымізм – неад'емная якасць твораў драматурга" [6, с. 185].

Драма ўражвае сваёй праўдзівасцю і трагізмам, здольная хваляваць нават сённяшняга чытача, а такой сілай валодае толькі сапраўднае мастацтва.

ЛІТАРАТУРА

1. Губарэвіч, К. Брэсцкая крэпасць (Людзі і каменне) / К. Губарэвіч. – Мінск: Беларусь, 1972. – 84 с.
2. Колос, Г. Его писательская ясность / Г. Колос. – Нёман. – 1987. – № 5. – С. 150–160.
3. Лаўшук, С. Кандрат Крапіва і беларуская драматургія / С. Лаўшук. – 2-е выд. – Мінск: Бел. навука, 2002. – 252 с.
4. Няфёд, У. Драматург-грамадзянін / У. Няфёд // Польша. – 1982. – № 1. – С. 208–211.
5. Сабалеўскі, А. Кастусь Губарэвіч / А. Сабалеўскі // Беларуская савецкая драма. – Кн. 2. – Мінск: Маст. літ., 1972. – 240 с.
6. Усікаў, Я. Сталасць драматурга / Я. Усікаў // Польша. – 1964. – № 6. – С. 181–186.

7. Яскевіч, А. Літаратура першага пасляваеннага дзесяцігоддзя 1945 – 1955 гг.: Драматургія / А. Яскевіч // Гіст. бел. літ-ры XX ст.: у 4 т. – Мінск: Бел. навука, 2001. – Т. 3. – С. 81–94.